

Yttrande från Europeiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om gemenskapens deltagande i ett gemensamt forsknings- och utvecklingsprogram för Östersjön (Bonus-169) som genomförs av flera medlemsstater"

KOM(2009) 610 slutlig – 2009/0169 (COD)

(2011/C 18/20)

Huvudföredragande: **Daniel RETUREAU**

Den 12 november 2009 beslutade rådet att i enlighet med artiklarna 169 och 172 andra stycket i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om gemenskapens deltagande i ett gemensamt forsknings- och utvecklingsprogram för Östersjön (Bonus-169) som genomförs av flera medlemsstater"

KOM(2009) 610 slutlig – 2009/0169 COD.

Den 15 december 2009 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs presidium att ge facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion i uppdrag att bereda ärendet.

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 57 i kommitténs arbetsordning utse Daniel Retureau till huvudföredragande vid sin 462:a plenarsession den 28–29 april 2010 (sammanträdet den 29 april 2010), och antog följande yttrande med 140 röster för, 4 röster emot och 3 nedlagda röster:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Flera stora utmaningar är aktuella när det gäller Östersjön: Den påverkas av klimatförändringarna och av föroreningar till följd av mänsklig verksamhet, samtidigt som den är ett strategiskt centrum för ekonomisk och social aktivitet på grund av arten och antalet arbetstillfällen i området. Det är av grundläggande betydelse för nuvarande och kommande generationer att den bevaras, och Östersjön bör förvaltas i samråd med alla länder och befolkningar som omger den.

1.2 Det framgår emellertid inte klart om de nationella och europeiska arbetsmarknadsparterna inom dessa sektorer verkligen kommer att involveras i Bonus-konsortiets samråd med aktörerna. Kommittén anser att det är mycket viktigt att detta bekräftas tydligt.

1.3 Det civila samhällets aktörer, och framför allt de berörda europeiska och nationella arbetsmarknadsparterna, måste delta i styrningen av plattformarna för samråd och forumet för sektorsforskning, och det är viktigt att det inom FoU-projekten inom programmet Bonus-169, som ska mobilisera forskare på det socialvetenskapliga området, inleds forskning som involverar de berörda aktörerna i arbetet med att skapa sysselsättning och bygga upp kompetens inom de sektorer omfattas av programmet.

1.4 Bedömningar av konsekvenserna för hållbar utveckling (SIA) kan vara ett nyttigt och effektivt hjälpmedel när beslut ska fattas om urval och genomförande av FoTU-projekt inom ramen för Bonus-169. De skulle kunna beakta den hållbara utvecklingens tre dimensioner genom att involvera ett större

antal aktörer från det civila samhället med kapacitet att anta utmaningarna i anknytning till dessa tre dimensioner.

1.5 Man tvingas konstatera att den konsekvensanalys som gjordes inom ramen för Bonus-169 innehåller brister, framför allt när det gäller beaktandet av den sociala dimensionen och sysselsättningen – och detta särskilt som det civila samhällets aktörer (bl.a. de europeiska fackförbunden och arbetsmarknadsparterna) inte har varit med och utarbetat programmet.

1.6 Det civila samhällets aktörer skulle kunna delta genom minst två olika former av insatser:

a) En förbättring av förmedlingen och insamlingen av information, samt av analysen av bidragen från det civila samhällets aktörer i de länder som omfattas av Bonus-169 och av feedbackmekanismerna. I detta sammanhang är det viktigt att säkerställa insynen när det gäller erkännande och användning av bidragen från samtliga berörda aktörer i det civila samhället, inklusive de europeiska arbetsmarknadsparterna, samt se till att det ges lämplig feedback.

b) Se till att debatterna och analyserna omfattar de frågor som väcks av alla berörda aktörer i det civila samhället, inklusive de europeiska arbetsmarknadsparterna. Utmaningen består i att föreslå ett förfarande som verkligen kan påverka utformningen och genomförandet av Bonus-169 och som samtidigt beaktar den hållbara utvecklingens tre dimensioner (miljödimensionen, den sociala dimensionen och den ekonomiska dimensionen).

1.7 Kommittén bekräftar sitt stöd för programmet och för villkoren för dess finansiering, med målsättningen att ta fram nya, öronmärkta medel till Bonus-169 och inte bara att fördela befintliga medel, såvida det inte rör sig om instrument för forskningsstöd, särskilt utformade för att uppfylla sitt mål och som avsätts enbart i detta syfte under en bestämd period och som uppgår till ett begränsat budgetbelopp.

1.8 Forskningen om Östersjön motiveras av att Östersjön omges av ett flertal EU-länder som berörs av de stora föroreningar som uppstod i och med industrialiseringen, något som fortsätter än i dag och som har lett till att Östersjön är ett av de mest förorenade havsområdena i världen. Detta kan leda till att en rad industriella och hantverksmässiga aktiviteter äventyras, eftersom större delen av befolkningen och förvävsaktiviteterna är koncentrerade till kustområdena. Kommittén anser att alla berörda länder, och eventuellt även Ryssland, bör involveras i denna forskning och bidra i den utsträckning de kan, och att man bör ta hänsyn till den situation som glesbefolkade länder och tredjeländer befinner sig i.

2. Kommissionens förslag

2.1 I Europeiska gemenskapens sjunde ramprogram för verksamhet inom området forskning, teknisk utveckling och demonstration av den 20 december 2006 fastställs de regionala riktlinjerna för 2007–2013 med inriktning på fyra huvudverksamheter: "Samarbete", "Idéer", "Människor" och "Kapaciteter".

2.2 I Europaparlamentets och rådets beslut av den 29 oktober 2009 om gemenskapens deltagande i ett gemensamt forsknings- och utvecklingsprogram för Östersjön (Bonus-169), som genomförs av flera medlemsstater, appliceras denna ram på problemen i Östersjöområdet, och mål och mer detaljerade bestämmelser om finansieringen av projektets genomförande fastställs.

2.3 För att uppnå målen ska Bonus-169 genomföras i två separata faser:

- a) Först en inledande strategisk fas på två år, då ändamålsenliga plattformar för samråd med aktivt deltagande intressenter ska byggas upp, en strategisk forskningsagenda utarbetas och närmare genomförandebestämmelser utvecklas vidare.
- b) Därefter en genomförandefas på minst fem år, då minst tre gemensamma förslagsinfordringar ska offentliggöras för att finansiera strategiskt inriktade Bonus-169-projekt för initiativets specifika mål.

2.4 Ämnena ska hämtas från den strategiska forskningsagendan för Bonus-169; de ska i så stor utsträckning som möjligt följa den fastställda färdplanen och omfatta forskning, teknisk utveckling samt utbildnings- och/eller spridningsverksamheter.

2.5 En av de första faserna i projektet Bonus-169 var det omfattande offentliga samrådet. En webbplats har inrättats, konsekvensanalyser har genomförts och icke-statliga organisationer har hörts. Dessa samråd har varit nödvändiga och bör fortsätta under projektets genomförande. Tidigare nämnda aktörer i det civila samhället bör delta i övervakningen av förvaltningen av medlen och i projektets utveckling, för att säkerställa att syftet är "större och bättre investeringar i kunskap för tillväxt och sysselsättning" ⁽¹⁾ såsom föreskrivs i den reviderade Lissabonstrategin. I artikel 5 i Europaparlamentets och rådets beslut av den 29 oktober 2009 anges att den europeiska ekonomiska intressegrupperingen Bonus EIG, som ska svara för förvaltningen av Bonus-169, på gemenskapens vägnar ska rapportera till kommissionen. Enligt artikel 13 ska kommissionen meddela Europaparlamentet och rådet slutsatserna av utvärderingen av verksamheter inom ramen för Bonus-169. EESK har därmed endast möjlighet att göra kontroller i efterhand, och har inte möjlighet att yttra sig om utvecklingen av projekten inom Bonus-169.

2.6 I bilaga I, punkt 1 i beslutet fastställs målen för Bonus-169. Även om målet att "inrätta lämpliga plattformar för samråd med intressenter med företrädare från alla berörda sektorer" anges i punkt d, erinras det inte i målen om projektets socioekonomiska syften, och inte heller om dess betydelse för utvecklingen av sysselsättningen kring Östersjön.

2.7 Bilaga II är av stor betydelse eftersom det är i denna som styrkommittéerna för projektet Bonus-169 anges. Under punkt 4 inrättas en rådgivande kommitté som ska bestå av vetenskapsmän med internationellt anseende, företrädare för berörda intressenter och civila samhällsorganisationer med intressen i dessa sektorer. Det är inom denna ram som företrädare för arbetstagare och arbetsgivare, icke-statliga organisationer och olika sammanslutningar får rätt till insyn och kontroll och kan lägga fram förslag avseende Bonus-169.

2.8 Programmet är långsiktigt och kan även omfatta genomförande av gemensamma insatser.

2.9 I skäl 12 till beslutet anges att Bonus-169-initiativet "skär över ett flertal gemenskapsforskningsprogram om en rad mänskliga verksamheter som får ackumulerade effekter på ekosystemet, som fiske, vattenbruk, jordbruk, infrastruktur, transport, utbildning och rörlighet för forskare, samt socioekonomiska frågor".

2.10 Uppdelningen av programmet i två faser ska göra det möjligt att "se till att resultaten används och utnyttjas effektivt i beslutsfattandet och resursförvaltningen inom en rad olika ekonomiska sektorer".

⁽¹⁾ KOM(2009) 610 slutlig, pt. 1.4.

2.11 I konsekvensanalysen tas den ekonomiska och sociala inverkan upp i analysen av eventuella ekonomiska, miljömässiga och sociala konsekvenser (i punkt 5, men de sociala och miljömässiga aspekterna nämns emellertid endast mycket kortfattat). Vissa alternativ skulle ge möjlighet att bistå andra ekonomiska sektorer som sjöfart, gruvarbete, vindkraftparker, transporter, fiskeri, olje- och gasbolag samt telekommunikationer i deras arbete med att anlägga en attityd som är bättre anpassad till skyddet av miljön och dess ekosystem. Denna punkt analyseras inte tillräckligt ingående, men visar tydligt den allmänna inriktning som kommer att ligga till grund för programmets strategiska fas.

2.12 Det är absolut nödvändigt att de tre projekt som Bonus EEIG väljer och inrättar tar hänsyn till de sociala och mänskliga utmaningar som de klimatförändringar som drabbar Östersjöns kustområden innebär. Klimatförändringarna kan i själva verket leda till befolkningsomflyttningar, vilket kommer att få sociala konsekvenser och påverka sysselsättningen. Det är en utveckling som bör förebyggas, något som även påpekas i EESK:s initiativyttrande om "Hållbar utveckling i kustområden" av den 13 oktober 2009. Arbetslagstiftningen inom vissa verksamhetssektorer som fiskeri och sjöfart kan komma att ändras. Europeiska kommissionen bör ta hänsyn till dessa faktorer och låta utbildning och omskolning ingå i utvärderingen av och riktlinjerna för projekten, med bistånd från aktörerna i det civila samhället och EESK.

2.13 EU kommer att ha direkt kontakt med Bonus EEIG, intressegrupperingen Baltic Organisations' Network for Funding Science, som är etablerad i Helsingfors och som är det särskilda genomförandeorganet för Bonus-169 med ansvar för att fördela, administrera, övervaka och rapportera om användningen av gemenskapens bidrag och medlemsstaternas kontantbidrag.

2.14 Bonus-169 ska ledas av Bonus EEIG via dess sekretariat. Bonus EEIG ska inrätta följande strukturer i anslutning till programmet: förvaltningskommitté, sekretariat, rådgivande kommitté, forum för sektorsforskning och forum för projektsamordnare.

2.14.1 Den rådgivande kommittén ska bistå förvaltningskommittén och sekretariatet. Den ska bestå av vetenskapsmän med gott internationellt anseende, företrädare för berörda intressenter, t.ex. turism, förnybara energikällor, fiskeri och vattenbruk, havstransport, bioteknik och teknikleverantörer och omfatta såväl näringsliv som civila samhällsorganisationer med intressen i dessa sektorer, andra integrerade forskningsprogram kring Östersjön samt andra europeiska regionala hav.

2.14.2 Den ska tillhandahålla oberoende råd, vägledning och rekommendationer om frågor med vetenskaplig och politisk relevans för Bonus-169. Detta omfattar råd om målen, prioriteringarna och inriktningen för Bonus-169, sätt att förbättra Bonus-169:s prestanda och leverans av och kvalitet i forskningsresultaten, kapacitetsuppbyggnad, nätverksarbete och arbetets relevans för att förverkliga målen för Bonus-169. Kommittén

ska också bidra till användningen och spridningen av resultaten från Bonus-169.

2.14.3 Dessutom har den rådgivande styrelsen för Bonus, som företräder ett spektrum av intressenter som Helsingforskommissionen, ICES, GD Havsfrågor och fiske, WWF och den finska jordbrukarföreningen spelat en avgörande roll i utformningen av vetenskapsplanen och genomförandestrategin för Bonus-169.

2.15 Det reviderade utkastet till forskningsagenda för Bonus-169 som överlämnades till GD Forskning i juni 2009 bygger till stora delar på det arbete och de samråd som utfördes inför det ursprungliga Bonus-169-initiativet.

2.16 Det finns planer på att genomföra ett omfattande och strategiskt inriktat program för samråd med intressenterna under programmets strategiska fas. Det kommer att vända sig till intressenter från andra berörda sektorer, som jordbruk, fiske, vattenbruk, transporter och vattenförvaltning.

2.17 Plattformar för samråd med intressenterna.

2.17.1 Det ska inrättas plattformar för samråd med intressenterna på grundval av en omfattande analys av relevanta intressenter för Bonus-169 i lokala, nationella, regionala och europeiska sammanhang. Syftet ska vara att stärka och institutionalisera deltagandet av intressenter från alla berörda sektorer i att identifiera kritiska brister, prioritera forskningsteman och förbättra utnyttjandet av forskningsresultaten. Även vetenskapsmän ska delta, också från andra berörda icke-marina naturvetenskapliga områden och från samhällsvetenskapliga och ekonomiska områden, för att åstadkomma den tvärvetenskaplighet som krävs för att utveckla den strategiska forskningsagendan, dess strategiska vision och forskningsprioriteringar.

2.17.2 Ett forum för sektorsforskning (med företrädare för ministerier och andra aktörer som arbetar med forskning om och styrning av Östersjösystemet) ska inrättas som ett permanent organ för att stödja programmet med ansvar för att diskutera programmets planering, resultat och framväxande forskningsbehov ur ett beslutsfattarperspektiv. Detta forum ska underlätta och främja den Östersjöomfattande integrationen av forskningen med inriktning på gemensam användning och planering av infrastrukturkapacitet. Forumet ska bidra till att lyfta fram forskningsbehov, främja utnyttjandet av forskningsresultat och underlätta integreringen av forskningsfinansiering.

2.18 Konsekvensanalysernas utmaningar med avseende på en hållbar utveckling.

2.18.1 Hållbarhetsbedömningarna (SIA på engelska) är ett grundläggande politiskt instrument för att bedöma vilka konsekvenser som politiska strategier och åtgärder kan få på den hållbara utvecklingens tre pelare (den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga).

2.18.2 Hållbarhetsbedömningarna har främst genomförts och använts av kommissionen inom ramen för förhandlingar om handelsavtal (men även mindre formellt inom ramen för de förhandlingar som fördes innan EU-förordningen Reach och direktiven i klimat- och energipaketet antogs) och utgör en viktig utmaning i samrådet och när det gäller att ta hänsyn till det civila samhällets aktörers ståndpunkter och krav.

2.18.3 En uppsättning indikatorer har inrättats till stöd för hållbarhetsbedömningarna:

- Indikatorer fastställda av Världsbanken och FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD) när det gäller den ekonomiska pelaren.
- Indikatorer fastställda av FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD) och ILO när det gäller den sociala pelaren och frågor som rör anständiga arbetsförhållanden.
- Indikatorer fastställda av FN:s miljöprogram, Europeiska miljöbyrån och CSD när det gäller den miljömässiga pelaren.

2.18.4 I ett meddelande om konsekvensanalyser från Europeiska kommissionen⁽²⁾ införs en heltäckande ram för konsekvensanalyserna inom alla områden där Europeiska kommissionen bedriver verksamhet, och framför allt med avseende på förhandlingar och avtal på handelsområdet. I mars 2006 sammanställdes i en metodisk handledning utarbetad av GD Handel de hållbarhetsbedömningar som avser förhandlingar och genomförandet av handelsavtal mellan Europeiska unionen och tredjeländer.

2.18.5 Hållbarhetsbedömningarna kan användas inom ramen för samråd med viktiga aktörer som företräder det civila samhället.

3. Allmänna kommentarer

3.1 År 2009 ansåg EESK att de planerade styrmekanismerna måste förenklas. Kommittén föreslog i sitt förberedande yttrande om "Makroregionalt samarbete – Att tillämpa Östersjöstrategin på andra makroregioner i Europa"⁽³⁾ att det bör inrättas ett rådgivande "forum för det civila samhället i Östersjöregionen" för att underlätta den offentliga debatten och höja allmänhetens medvetenhet om genomförandet av strategin.

3.2 I en makroregional övergripande förvaltning är det mycket viktigt att sprida information om projekten och genomföra analyser av projektens konsekvenser för befolkning och sysselsättning. Det är nödvändigt att skapa medverkan mellan, och gränsöverskridande nätverk av, systerorganisationer i de olika medlemsstaterna, t.ex. fackförbund, konsumentorganisationer och lokala frivilligorganisationer, för att skapa ett civilt samhälle som har kunskaper om de socioekonomiska problemen i Östersjöområdet. Det måste vara medborgarna och arbetstagarna som drar fördel av forskningsprojektens resultat. Man måste

föregripa utvecklingsbehoven i termer av utbildning, bl.a. med hänsyn till den utveckling i området under den närmaste framtiden som härrör från den rådande situationen när det gäller resurser och klimatförändringar.

3.3 I meddelandets punkt 2.2.2, som handlar om intressenter, klargörs inte vilka dessa intressenter är, förutom den tonvikt som läggs på vetenskapsmäns deltagande. I denna punkt borde man nämna det civila samhällets betydelse vid inrättandet av dessa plattformar för intressenter, inbegripet den värdefulla roll som spelas av de europeiska arbetsmarknadsparterna inom EESK samt branschkommittéerna i den sociala dialogen på EU-nivå som berörs av programmet Bonus-169.

3.4 De europeiska arbetsmarknadsparternas värdefulla roll bör erkännas i systemet för förvaltning av Bonus-169.

3.5 För att optimera arbetsmarknadsparternas och civilsamhällesorganisationernas roll vore det lämpligt om deras representanter kunde få utbildning om samrådsplattformarnas arbete. En budgetpost borde inrättas för detta ändamål.

4. Övriga kommentarer

4.1 Det aktuella programmet handlar om att ge impulser till forskningen om sanering av Östersjön och om en internationell samordning av forskare.

4.2 Därför kommer detta forskningsprogram med all sannolikhet att få direkta konsekvenser för följande aspekter:

- Östersjöområdets ekonomi och industri.
- Utvecklingen av olika sektor (inom och mellan sektorer).
- Olika typer av yrken och de kvalifikationer som krävs för dem, och i förlängningen sannolikt ett krav på vissa arbetstagare att byta yrke eller klara djupgående förändringar av yrket.

4.3 EESK vill framföra följande förslag, med två olika mål:

- Att Bonus-169 beaktar de sociala effekterna och konsekvenserna för olika yrken, behoven av ny kompetens och det faktum att kompetens som nu krävs blir föråldrad, och att dessa konsekvenser om möjligt föregrips (prognoser samt insatser för att omskola vissa delar av befolkningen till nya yrken).
- Att åtgärder för att främja positiva effekter och mildra negativa utformas i samarbete med företrädare för det civila samhället.

⁽²⁾ KOM(2002) 276 slutlig.

⁽³⁾ EGT C 318, 23.12.2009, s. 6.

4.4 För att uppnå de båda mål som anges ovan har förslaget en dubbel karaktär:

a. Fullt ut involvera företrädare för organisationer i näringsliv och samhälle.

b. Inte genomföra konsekvensanalysen efter förebild av de konsekvensanalyser som kommissionen gör internt utan i enlighet med modellen för bedömning av konsekvenserna för hållbar utveckling (till och med något förbättrad).

4.4.1 Fullt ut involvera företrädare för organisationer i näringsliv och samhälle (a.)

— Som nämnts ovan är det viktigt att involvera de europeiska och nationella arbetsmarknadsparterna i de "deltagande staterna" i forumet för sektorsforskning.

— Det är dock även viktigt att klargöra vad "samrådsmekanismer" innebär i anslutning till plattformen för samråd med intressenter: Att endast skapa en kommunikationslänk via internet eller lämna periodisk information leder ingenstans:

— Alltför många olika röster framkallar kakofoni – i stället måste man organisera ett "kollektivt" uttryck.

— Ett förslag kan vara att inrätta en begränsad arbetsgrupp med företrädare för organisationer i samhälle och näringsliv som gemensamt ger ett kollektivt bidrag som komplement till vetenskapsmännens arbete.

— Man skulle kunna gå ännu längre och föreslå att denna arbetsgrupp utgör en referenspunkt vid utarbetandet av konsekvensanalysen (medverkan i styrkommittén för denna analys) och avger ett rådgivande yttrande till Europeiska kommissionen. Konsekvensanalysen måste också ges stor spridning, t.ex. via offentlig information i de "deltagande staterna".

4.4.2 Inte genomföra konsekvensanalysen efter förebild av de konsekvensanalyser som kommissionen gör internt utan i enlighet med modellen för bedömning av konsekvenserna för hållbar utveckling (b.)

— Ett förslag är att säkerställa att konsekvensanalysen innebär en bedömning av konsekvenserna för hållbar utveckling och omfattar de sociala, ekonomiska och miljörelaterade aspekterna.

— Framför allt får man inte försumma att innefatta aspekter som rör ekonomiska och industriella omställningar och förändringar av sysselsättningsmönstren. Analysen skulle t.ex. kunna omfatta följande aspekter:

— En kartläggning av olika yrken i Östersjöområdet.

— En identifiering av hotade yrken (sådana som skulle kunna försvinna) och yrken med stor utvecklingspotential, beroende på de olika forskningsagendorna.

— En identifiering kan också göras av kapaciteten för kompetensutveckling: kunskapsnivå, möjligheterna till anpassning till nytt kunskaps/ny kompetens, existensen av lokala lärlings- och utbildningsprogram.

— En integration av sysselsättningen i omstrukturerade och framtidsinriktade branscher.

— Dessa aspekter är mycket viktiga för att skapa god framförhållning i fråga om arbetstillfällen och kvalifikationer (GPEC på franska)⁽⁴⁾ på regional nivå och kan inte undersökas enbart i forskningsvärldens avskildhet.

Bryssel den 29 april 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Mario SEPI

⁽⁴⁾ En god framförhållning i fråga om arbetstillfällen och kvalifikationer (GPEC) gör det lättare att förutse behovet av att anpassa färdigheterna till olika typer av arbetstillfällen, leder till bättre kontroll av konsekvenserna av tekniska och ekonomiska förändringar, bättre analys av faktorer som ökar konkurrenskraften, kvalifikationsbaserad organisation och utveckling av anställdas kompetens, bättre karriärplanering, minskade risker och kostnader förknippade med obalanser, bättre urval och planläggning av nödvändiga anpassningsåtgärder (källa: www.wikipedia.org [på franska]).